

Блажо ДИМИТРОВ

ШУМИТЕ И ШУМСКИОТ ФОНД ВО ЈУГОСЛАВИЈА

1. В О В Е Д

Во периодот по ослободувањето, податоци за шумите и шумскиот фонд во Југославија се прибирани и публикувани неколкупати и тоа:

— Во периодот 1947—1949. година од таканаречената брза инвентаризација на шумите;

— Податоци за шумите и шумскиот фонд во Југославија со состојба во 1958 година;

— Шуми и шумски фонд на Југославија со состојба во 1961 година;

— Попис на шумите и шумскиот фонд во Југославија во 1979. година.

Според сите овие податоци шумите и шумскиот фонд во Југославија, како по одделни подрачја, така и по обем и структура, се разликуваат. Меѓутоа, разликите се како во методологијата на прибирањето и прикажувањето на состојбата на шумите и шумскиот фонд, така и во нивните реални промени.

Со оглед на тоа што во шумарската литература и публикации доста е пишувано за шумите и шумското богатство на нашата земја, во овој труд ги изнесуваме податоците од последниот попис на шумите и шумскиот фонд (1979. година) и тоа како за целата земја, така и по републики и покраини. Имено, во Статистичкиот годишник на Југославија (СГЈ) за 1986 година, се публикувани податоци за шумскиот фонд, и тоа за површините и дрвните маси вкупно за шумите во општествена сопственост и за шумите на кои постои право на сопственост (приватни).¹

Меѓутоа, на ова место, заради компарација, ги изнесуваме и податоците за површината на шумите според претходните пописи, со цел да се виде какви промени има во нив, како на ниво на земјата, така и по одделни подрачја.

¹) СГЈ — 1986, с. 525.

Според податоците од брзата инвентаризација во 1947—49 година, шумите во Југославија зафаќале 7.873.000 ха, во 1958 година 8.831.000 ха, а во 1961 година 8.688.000 ха²⁾.

2. ШУМИТЕ И ШУМСКИОТ ФОНД ВО ЈУГОСЛАВИЈА ВО 1961 И 1979 ГОДИНА

Со оглед на тоа што податоците за шумскиот фонд од 1961 и 1979 година може да се сметаат за релативно најдобри, произлегува дека во периодот 1961—1979 година, односно за околу 20 години, површината на шумите на ниво на СФРЈ е зголемена за околу 5,0%, или од 8.688.000 ха во 1961. на 9.121.000 ха во 1979. година. Површината на шуми по одделни СР и САП, според податоците од пописите на шумскиот фонд во 1961. и 1979. година, е како што следува:³⁾

	Површини на шуми во 1.000 ха		Индекс 1979/1961
	1961	1979	
СФР Југославија	8.688	9.121	105,0
СР Босна и Херцеговина	2.112	2.331	110,4
СР Црна Гора	526	545	103,6
СР Хрватска	1.949	2.013	103,3
СР Македонија	888	906	102,0
СР Словенија	943	1.013	107,4
СР Србија	2.270	2.313	101,9
СР Србија без САП	1.706	1.781	101,9
САП Косово	446	429	96,2
САП Војводина	117	103	88,0

Од претходните податоци се гледа дека најголемо зголемување на површината на шуми има во СР Босна и Херцеговина (индекс 110,4) и во СР Словенија (107,4), а во САП Војводина и САП Косово има намалување на површината на шумите за околу 12%, односно 3,8%.

Секако, ваквите промени во површината на шумите, како на ниво на земјата, така и во одделните републики и покраини, може да се земат за реални и тие се резултат и последица на вкупните активности, остварените резултати на полето на стопанисувањето со шумите (обнова, заштита, подигање нови шумски насади и сл.), односно на искористувањето на шумите и евентуалните штети во шумите кои влијаеле врз намалување на површината на шумите (шумски пожар и сл.)

²⁾ Доц. д-р Б. Димитров: Економика на шумарството. Ракопис, Скопје, 1983, с. 98, 99.

³⁾ Извор на податоци: Статистички билтен 321, „Шумарство 1961—1962“, Београд, октобар 1964, с. 12—18 и СГЈ — 1986, с. 525.

Меѓутоа, промените во површината на шумите може да се земаат само како промени во квантитативен поглед. Евентуалните промени во квалитетот на шумите и шумскиот фонд, секако, може да се видат преку промените во дрвните залихи во шумите, како вкупно, така и на единица површина ($m^3/ха$).

Вкупните дрвни залихи (жива дрвна залиха на корен, односно пењушка) во шумите на Југославија во 1979. во однос на 1961. година се поголеми за околу $150.124.000m^3$, или за околу $15,3\%$. Дрвните залихи се зголемени во шумите на сите СР и САП, најголемо зголемување има во шумите во СР Словенија ($25,4\%$), а најмало е зголемувањето во шумите на СР Србија, без САП ($6,1\%$).

	Дрвна маса во 1.000 м		Индекс 1979/1951
	1961	1979	
СФР Југославија	983.478	1.133.602	115,3
СР Босна и Херцеговина	297.761	325.333	109,3
СР Црна Гора	61.127	71.884	117,6
СР Хрватска	195.172	238.919	122,4
СР Македонија	62.840	74.343	118,3
СР Словенија	150.047	188.119	125,4
СР Србија	216.531	235.003	108,5
СР Србија без САП	178.950	189.864	106,1
САП Косово	25.032	30.393	121,4
САП Војводина	12.549	14.746	117,5

Со оглед на тоа што има значителни промени во површината на шуми и дрвната залиха во нив, логични се и промените во просечната дрвна залиха на хектар. Така, просечната дрвна маса по хектар во шумите на ниво на СФРЈ од околу $113 m^3/ха$ во 1961. се зголемила на околу $124 m^3/ха$, или за околу $9,7\%$. Дрвната маса на хектар во шумите на одделните СР и САП во 1961, односно во 1979 година е како што следува:

Дрвна маса	СФРЈ	СР Србија								
		БиХ	ЦГ	Хр.	М.	Сл.	Се	ПП	К	В
1961 $m^3/ха$	113	141	116	100	71	159	95	105	56	107
1979 $m^3/ха$	124	140	132	119	82	186	102	107	71	143
Инд. 1979/61	109,7	99,3	113,8	119,0	115,5	117,0	107,4	101,9	126,8	133,6

Како што се гледа, просечната дрвна маса на хектар најмногу се зголемила во шумите на САП Војводина (од $107 m^3/ха$ на $143 m^3/ха$ или за $33,6\%$) и во САП Косово (од $56 m^3/ха$ на $71 m^3/ха$ или за околу $26,8\%$).

3. НЕКОИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ШУМСКИОТ ФОНД СПОРЕД ПОПИСОТ ОД 1979 ГОДИНА

Според пописот на шумскиот фонд на Југославија во 1979 година, шумите зафаќаат површина од околу 9.121.000 ха, што е 35,7% од вкупната површина на земјата.

Шумовитоста и површината на шуми на жител во Југославија и во одделните републики и покраини е како што следува:⁴

Таб. бр. 1. Површина на шуми, шумовитост и шуми на жител

1	2	3	4	5	6
купно површина во км.	Шуми 1979 год. 1.000 ха	Население 1981 год. 1.000 жит.	Шумовитост во %	Шуми на 1 жител во ха	
СФРЈ	255.804	9.121	22.425	35,7	0,41
СР БиХ	51.129	2.331	4.124	45,6	0,57
СР ЦГ.	13.812	545	584	39,5	0,93
СР Х.	56.538	2.013	4.602	35,6	0,43
СР М.	25.713	906	1.909	35,2	0,48
СР Сл.	20.251	1.013	1.892	50,0	0,54
СР Ср.	88.361	2.313	9.314	26,2	0,25
ПП СР Ср.	55.968	1.781	5.695	31,8	0,31
САП Кос.	10.887	429	1.584	39,4	0,27
САП Војв.	21.506	103	2.035	4,8	0,05

Од вкупната површина на шуми во Југославија, според составот на насадите, 3,076.000 ха или 33,7% се чисти насади, а 6.045.000 ха или 66,3% мешовити насади. Чистите, односно мешовитите насади се составени од следните видови дрвја:

ЧИСТИ НАСАДИ	3.076.000 ха или 100,0%
1. ЛИСЈАРСКИ	2.757.000 ха или 89,6%
1.1. Бука	1.400.000 ха или 45,5%
1.2. Даб	1.018.000 ха или 33,1%
1.3. Други тврди	293.000 ха или 9,5%
1.4. Топола	15.000 ха или 0,5%
1.5 Други меки	30.000 ха или 1,0%
2. ИГЛОЛИСНИ	319.000 ха или 10,4%
2.1. Смрча	116.000 ха или 3,8%
2.2. Ела	17.000 ха или 0,6%
2.3 Црн бор	139.000 ха или 4,5%
2.4. Бел бор	23.000 ха или 0,7%
2.5 Други	24.000 ха или 0,8%

⁴ Извор на податоци: СГЈ — 1986, с. 447 и 525.

Мешовитите насади, пак, се составени од следниве видови дрвја:

МЕШОВИТИ НАСАДИ		6.045.000 ха или 100,0%
1. ЛИСЈАРСКИ		4.252.000 ха или 70,3%
1.1. Бука—даб—други	1.043.000 ха или 23,2%	
1.2. Бука — други	338.000 ха или 5,6%	
1.3. Даб — други	940.000 ха или 15,6%	
1.4. Други лисјари	1.571.000 ха или 26,0%	
2. ИГЛОЛИСНИ		434.000 ха или 7,2%
2.1. Смрча—ела	156.000 ха или 2,6%	
2.2. Црн бор—бел бор	27.000 ха или 0,5%	
2.3. Други иглолисници	252.000 ха или 4,2%	
3. ЛИСЈАРИ И ИГЛОЛИСНИЦИ		1.359.000 ха или 22,5%
3.1. Бука—смрча—ела	1.044.000 ха или 17,3%	
3.2. Црн бор—бел бор—даб	64.000 ха или 1,1%	
3.3. Други лисј. и иглол.	250.000 ха или 4,1%	

Површината на шумите по одделни републики и покраини, според видот на насадите и податоците за пописот на шумскиот фонд во 1979. година се дадени во табела бр. 2.

Таб. бр. 2. Шумски фонд во СФРЈ, СР и САП според пописот во 1979 година (површини во 1.000 ха).

	СФРЈ	Вих	ЦГ	Х	М	Сл.	Се	Србија		
								ПП	Кос.	Вој.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Вкупно	9121	2331	545	2013	906	1013	2313	1781	429	103
ЧИСТИ										
НАСАДИ	3076	533	225	—	581	234	1503	1178	278	47
ЛИСЈАРИ	2757	479	185	—	547	151	1395	1083	267	45
Бука	1400	310	116	—	220	107	648	552	96	0
Даб	1018	78	44	—	302	17	576	396	168	12
Други тврди	293	83	25	—	21	21	142	118	3	20
Топола	15	1	0	—	1	0	13	8	0	5
Други меки	30	7	0	—	3	6	15	8	0	7
ИГЛОЛИСНИ	319	54	40	—	34	83	108	95	11	2
Смрча	116	16	17	—	0	49	34	28	5	0
Ела	17	1	0	—	2	13	2	1	1	0
Црн бор	139	31	9	—	27	11	61	58	1	2
Бел бор	23	3	2	—	3	9	5	5	0	0
Други	24	4	11	—	2	1	6	2	4	0
МЕШОВИТИ										
НАСАДИ	6045	1798	320	2013	325	779	810	603	151	56
ЛИСЈАРСКИ	4252	1107	190	1774	277	199	705	521	131	53

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Бука—Даб											
— Други	1403	563	20	433	23	60	304	255	46	3	
Бука—Други	338	145	49	22	21	26	75	70	4	1	
Даб—Други	940	173	63	165	199	80	260	147	78	35	
Други	1571	226	59	1153	34	33	65	49	2	14	
ИГЛОЛИСНИ	434	67	36	177	6	120	28	16	11	1	
Смрча—Ела	156	44	27	4	0	60	24	12	8	1	
Црно бор —											
Бел бор	27	16	3	2	1	—	5	3	1	0	
Други	252	6	6	171	4	61	3	1	2	0	
ЛИСЈАР. —											
ИГОЛИС.	1359	624	94	62	42	460	77	67	9	1	
Бука—Смрчка											
— Ела	1044	516	86	60	6	315	62	54	8	—	
Црн бор —											
Бел бор											
— Даб	64	49	1	3	1	—	10	10	0	0	
Други	250	60	7	—	34	145	5	3	1	1	

ЗАБЕЛЕШКА: Знакот „о“ значи дека површината е помала од 500 ха Знакот „—“ значи дека површината е помала од 1 ха (нема)
ИЗБОР: СГЈ — 1986, стр. 525.

Според последниот попис на шумскиот фонд (1979 год.) вкупната дрвна маса во шумите на СФРЈ изнесува 1.133.602.000 м³, од што 343.093.000 м³ или 30,3% во чистите насади, а другите 69,7% или 790.508.000 м³ во мешовитите насади.

Од дрвната маса во чистите насади на одделни дрвни видови отпаѓа како што следува:

ЧИСТИ НАСАДИ	343.093.000 м ³ или 100,0%
1. ЛИСЈАРСКИ	299.928.000 м ³ или 87,4%

од што на буката 63,8%, на дабот 18,4%, на други тврди лисјарски видови 4,0%, на тополата 0,4% и на други меки лисјари 0,8%.

2. ИГЛОЛИСНИ 43.165.000 м³ или 12,6%, од што по одделни видови: смрча 6,6%, ела 1,3%, црн бор 3,1%, бел бор 0,8% и други иглолисни видови 0,8%.

Дрвната маса во мешовитите насади е распоредена по одделни дрвни видови:

МЕШОВИТИ НАСАДИ	790.508.000 м ³ или 100,0%
1. ЛИСЈАРСКИ	380.452.000 м ³ или 48,1% од што на: бука-даб-други 20,9%, бука-други лисјари 4,1%, даб-други лисјари 11,2% и други мешани лисјари 11,9%.

2. ИГЛОЛИСНИ 86.525.000 м³ или 11,0% од што по одделни видови: смрча-ела 4,9%, црн бор-бел бор 0,5% и мешани други иглолисници 5,6%.

3. ЛИСЈАРСКИ И ИГЛОЛИСНИ 323.531.000 м³ или 40,9% од што по одделни видови: бука-смрча-ела 34,4%, црн бор-бел бор-даб 1,1% и други мешани лисјарски со иглолисни 5,4%.

Дрвната маса и нејзината структура по видови насади, дрвни видови и по републики и автономни покраини е прикажана во табела бр. 3.

Секако, за оценка на состојбата, односно квалитетот на шумскиот фонд, од посебно значење е просечната дрвна маса по единица површина, односно на еден хектар.

Како што е дадено претходно, во 1979. година, просечно за сите шуми во Југославија имало по околу 124,3 м³/ха дрвна маса. Просечната дрвна маса во чистите насади изнесува 111,5 м³/ха, а во мешовитите 130,8 м³/ха. Во чистите насади најголема дрвна маса на хектар има елата, и тоа 260,4 м³/ха, а најмала дабот и другите тврди лисјари (61,9 м³/ха, односно 47,2 м³/ха). Во мешовитите насади најголема дрвна маса на хектар има во мешаните насади од бука-смрча-ела (260,9 м³/ха) односно мешаните насади само од смрча-ела (245,9 м³/ха) а најмала во мешаните од лисјари даб-други лисјари 93,8 м³/ха.

Општо земено, по одделни подрачја, најголема дрвна маса на хектар има во мешовитите насади од лисјари со иглолисници (289,4 м³/ха во СР Црна Гора, односно 282,1 м³/ха во СР Хрватска), а далеку помала дрвната маса во чистите насади и тоа како во чистите лисјарски, така и во чистите иглолисни (види таб. бр. 4).

4. ЗАКЛУЧОК

Податоците за шумите и шумскиот фонд од пописот во 1979 година се релативно добри, но, со оглед на тоа што тие не се објавени за сите категории шуми и по републики, не е можно да се прават некои поконкретни и компаративни анализи.

Од расположивите податоци се гледа дека површината на шумите во Југославија во 1979 година е 9.121.000 ха и е поголема во однос на 1961. година за околу 433.000 ха, или околу 5,0%. До зголемување на површината под шуми, покрај другото, доаѓа и поради обнова на стари сечишта и големи во шумите и пошумување на големи површини надвор од шумите.

Секако, како резултат на одгледувањето на постојните и новоподигнатите шумски насади, преземањето на заштитни и други шумскостопански мерки, како и реконструкцијата на постојниот шумски фонд, доаѓа до зголемување на дрвните залихи во шумите на Југославија и по одделните републики и покраини. Така, дрвната маса во 1979 година се проценува на околу 1.133,6 милиони м³ и во однос на 1961 година е зголемена за околу 150,1 милиони м³ односно 15,3%.

Табела 3. Дрвни маси во шумите на СФРЈ, СР и САП (попис во 1979 год.) во 1.000 ха

СФРЈ	ВиХ	ИГ	Х	М	Сл.	С р б и ј а				
						Се	ПП	Кос.	Војв.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ВКУПНО	1.133.602	325.333	71.884	238.919	74.343	188.119	235.003	189.864	30.393	14.746
1. ЧИСТИ НАСАДИ	343.093	69.977	29.299	—	55.520	36.937	151.360	125.280	20.263	5.817
1.1. ЛИСЈАРСКИ	299.928	64.589	22.662	—	52.216	20.002	140.459	116.173	18.563	5.723
Бука	218.952	54.541	19.385	—	37.004	16.181	91.841	80.234	11.496	111
Даб	63.016	6.868	2.007	—	14.564	1.818	37.758	28.347	6.951	2.460
Други тврди	13.782	2.712	1.244	—	579	1.415	7.833	6.049	107	1.677
Топола	1.536	77	5	—	56	10	1.389	821	3	564
Други меки	2.641	392	22	—	12	576	1.638	722	6	910
1.2. ИГЛОЛИСНИ	43.165	5.388	6.637	—	3.304	16.935	10.901	9.107	1.700	94
Смрча	22.769	2.179	3.862	—	11	11.324	5.393	4.509	882	2
Ела	4.427	100	7	—	416	3.615	289	199	90	0
Црн бор	10.641	2.506	1.098	—	2.003	845	4.189	4.020	94	74
Бел бор	2.668	237	308	—	687	1.069	367	334	17	16
Други	2.659	366	1.361	—	187	82	663	45	616	2
2. МЕШОВИТИ										
НАСАДИ	790.508	255.356	42.575	238.919	18.823	151.182	83.643	64.584	10.130	8.929
2.1. ЛИСЈАРСКИ	380.452	83.523	7.757	190.304	10.407	25.597	62.863	48.158	5.967	8.738
Бука—Даб										
— Други	165.524	53.848	1.573	65.548	2.278	9.112	33.166	29.975	2.608	583
Бука — Други	32.267	14.103	1.933	4.005	2.091	4.592	5.543	5.178	254	111
Даб — Други	88.162	9.069	2.230	41.644	5.213	10.382	19.625	10.230	3.007	6.389
Други	94.498	6.502	2.021	79.109	826	1.512	4.529	2.775	99	1.655
2.2. ИГЛОЛИСНИ	86.525	14.042	7.624	31.125	951	28.095	4.688	2.323	2.311	54
Смрча — ела	38.368	10.509	6.490	735	56	16.803	3.776	1.967	1.809	0

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Црн и бел бор	3.537	2.470	259	128	283	—	397	300	44	53
Други	44.620	1.064	875	30.261	613	11.292	515	56	458	1
2.3. ЛИСЈАРИ —										
ИГЛОЛИС.	323.531	157.791	27.204	17.489	7.464	97.490	16.092	14.103	1.852	137
Бука—Смрча										
— Ела	272.384	139.869	26.003	17.434	1.876	72.498	14.710	12.958	1.752	—
Црн бор —										
Бел бор	8.636	7.227	153	55	218	—	981	906	6	69
— Даб	42.511	10.695	1.048	—	5.370	24.998	401	238	95	68
Други										

ИЗВОР: СГЈ — 1986, с. 525

Таб. бр. 4. Дрвна маса на хектар во шумите на СФРЈ, СР и САП (м³/ха) во 1979 год.

Вид на насад и вид на дрвја	С Р Б и Ј а										
	СФРЈ	СРБиаХ	СРЦР	РСХ	СРМ	СРСл.	Се	9	10	11	Војв.
I	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
Вкупно	124,3	139,6	131,9	118,7	82,1	185,7	101,6	106,6	70,8	143,2	
I. ЧИСТИ НАСАДИ	111,5	131,6	130,2	—	95,6	157,9	100,7	106,3	72,9	123,8	
1. ЛИСЈАРИ	108,8	134,8	122,5	—	95,5	132,5	100,7	107,3	69,5	127,2	
Бука	156,4	175,9	167,1	—	168,2	151,2	141,7	145,4	119,8	—	
Даб	61,9	88,1	44,6	—	48,2	106,9	65,6	71,6	41,4	205,0	
Други тврди	47,2	32,7	49,8	—	27,6	67,4	55,2	51,3	35,7	83,9	
Топола	102,4	77,1	—	—	56,0	—	106,8	102,6	—	112,8	
Други меки	88,0	56,0	—	—	4,0	96,0	109,2	90,3	—	130,0	
2. ИГЛОЛИСНИ	135,3	99,8	165,9	—	97,2	204,0	100,9	95,9	154,5	47,0	
Смрча	196,3	136,2	227,2	—	—	231,1	158,6	161,0	176,4	—	
Ела	260,4	100,0	—	—	208,0	278,1	144,5	199,0	90,0	—	
Црн бор	76,6	80,8	122,0	—	74,2	76,8	68,7	69,3	94,0	37,0	
Бел бор	116,0	79,0	154,0	—	229,0	118,8	73,4	66,8	—	—	
Други	110,8	91,5	123,7	—	93,5	82,0	110,5	225	154,0	—	
II. МЕШОВИТИ											
НАСАДИ	130,8	142,0	133,1	118,7	57,9	194,1	103,3	107,1	67,1	159,5	
1. ЛИСЈАРИ	89,5	75,4	40,8	107,3	35,6	128,6	117,5	92,4	45,6	164,9	
Бука — Даб											
— Други	118,0	95,6	78,7	151,4	99,0	151,9	109,1	117,5	56,7	194,3	
Бука — Други	95,5	97,3	39,5	182,1	99,6	176,6	73,9	74,0	63,5	111,0	
Даб други	93,8	52,4	35,4	252,4	26,2	129,8	75,5	69,6	38,6	182,5	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Други лисјари	60,2	28,8	34,3	68,6	24,3	45,8	69,7	56,6	49,5	118,2
2. ИГЛОЛИСНИ	199,4	209,6	211,8	175,8	158,5	234,1	167,4	145,2	210,1	54,0
Смрча — Ела	245,9	238,8	240,4	183,8	—	280,1	157,3	163,9	226,1	—
Црн бор										
— Бел бор	131,0	154,4	86,3	64,0	283,0	—	79,4	100,0	44,0	—
Други иглолисни	177,1	177,3	145,8	177,0	153,3	185,1	171,7	56,0	229,0	—
3. ЛИСЈАРИ И										
ИГЛОЛИСНИ	238,1	252,9	289,4	282,1	177,7	211,9	209,0	210,5	205,8	137,0
Бука — Смрча										
— Ела	260,9	271,1	302,4	290,6	312,7	230,1	237,3	240,0	219,0	—
Црн бор — Бел бор										
— Даб	134,9	147,5	153,1	18,3	218,0	—	98,1	90,6	—	140,0
Други лисјари и										
иглолисни	170,0	178,3	149,7	—	157,9	172,4	80,2	79,3	95,0	68,0

Подобрувањето на шумскиот фонд во Југославија се гледа и преку просечната дрвна маса на хектар. Така, во 1961 година по единица површина имало $113 \text{ м}^3/\text{ха}$, а во 1979 година $124 \text{ м}^3/\text{ха}$ или повеќе за околу $11 \text{ м}^3/\text{ха}$, односно за $9,7\%$.

ЛИТЕРАТУРА

1. Димитров, Б. (1983): Економика на шумарството. (Предавања во ракопис), Скопје.
2. Димитров, Б. (1985): Економика на шумарството и шумскостопанските организации. Книга прва, Економика на шумарството. (Ракопис), Скопје.
3. Димитров, Б. (1983): Состојба на шумите и шумскиот фонд во СР Македонија. Шумарски преглед бр. 3—4/83., Скопје.
4. Статистички билтен „ШУМАРСТВО“, бр. 267, 321, 1339., Београд.
5. СГЈ од 1963 до 1986 година, Београд.